

Грекова В. С., аспірантка кафедри філософії та політології, Національна Металургічна академія України (Україна), vkgrekova@gmail.com

Творчество и креативность: синкретическая связь

Рассматриваются понятия творчества и креативности личности. Проводится компаративный анализ указанных понятий. Раскрываются основные отличия трактовки и использования в социально-философском аспекте. Отстаивается мнение, что творчество и креативность неразрывно связаны между собой.

Ключевые слова: творчество, креативность, инновационность, творческая деятельность, бытие, личность.

* * *

УДК 140.8:316.3

Попович О. В.

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри філософських наук, декан гуманітарного факультету, Державний вищий навчальний заклад "Приазовський державний технічний університет" (Україна, Маріуполь), popovich_o_v@pstu.edu

СОЦІАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ ЯК АДАПТАЦІЯ

Соціалізація особистості відбувається завдяки передачі геннокультурної інформації, у процесі якої успадковані епігенетичні правила з більшою вірогідністю використовують відповідні культургени, що є можливим за допомогою механізму адаптації. Одним з наслідків успішного пристосування індивіда до змін зовнішнього середовища, встановлення рівноваги з середовищем, або окремих актів оптимальної взаємодії з ним, є досягнення такого внутрішнього стану, характеристики якого, корелюють з тими ознаками, що мисляться у змісті поняття "гармонія".

Ключові слова: соціалізація, адаптація, креативна особистість, соціокультурний простір, культура.

Питання ролі та місця феномену соціалізації в житті суспільства завжди було актуальною проблемою. Особливого напруження його розв'язання набуло в межах теоретичної дискусії кінця ХХ – початку ХХІ ст., коли світ переживав період переходу від індустріального до інформаційного суспільства. Процеси глобалізації та інформатизації невідворотно змінюють наявні суспільні відносини в усіх сферах – політичній, правовій, економічній, сімейній, побутовій, соціальній, культурній тощо і вимагають адаптивної активності від усіх без винятку суцільних нині індивідів.

Внаслідок набуття людством статусу інформаційного суспільства вносяться значні зміни у соціальну структуру і наявні механізми та методи її функціонування. З'являються нові суспільні групи, зміщуються акценти владних механізмів, змінюється структура відносин у суспільстві. Знання процесів, що відбуваються, дослідження їх тенденцій і прогнозування можливих результатів стають важливою складовою соціалізації не лише нового покоління громадян. Це обумовило появу нового статусу креативної особистості, що, у свою чергу, презентує нову групу в суспільстві, стан якого визначається контекстом глобалізації культуротворення, відбувається радикальна зміна уявлення про професійну придатність чи відповідність для фахівців з досвідом, і освітою попередніх стандартів.

Як суспільно-історичний всезагальний набуток соціокультурний простір утримує в собі напрацьований століттями потенціал, що розгортається в напруженому полі системи наукового знання, яке відображає людський досвід буття й творення культури. Накопичений досвід робить необхідним виокремлення різних теоре-

тичних підходів до аналізу значення і змісту історично змінного поняття соціалізації в системі культури.

Варто зазначити, що важливий внесок у теорію соціалізації особистості зробили представники психоаналізу, зокрема, П. Бррону, М. Кляйн, А. Салліван, З. Фрейд, А. Фрейд, К. Хорні, К.-Г. Юнг. Не можна також недооцінювати і здобутки представників когнітивної психології (Е. Зандлер, Х. Мак-Дауголл, К. Ріцлер, Т. Шибутані, М. Шеллер), і напрацювання лінгвістичної естетико-психологічної гілки (В. Брендаль, Л. Ельмелер, Ф. Де Соссюр). Наш аналіз показує, що різні науки підходять до вивчення процесів адаптації і соціалізації з різних аспектів, адже для антропологів (Ф. Лінтон, Б. Малиновський, А. Радкліфф-Браун) соціалізація – є передусім трансмісія культури від одного покоління до іншого. Антиподний процес отримав назву "інкультурації". Разом з цим, не дивлячись на багатоманітність підходів до осмислення соціалізації особистості, саме адаптаційний аспект цього феномена розглянутий недостатньо.

Мета дослідження – аналіз сутності і особливостей соціалізації особистості як адаптації. Для реалізації цієї мети необхідно вирішити такі завдання: 1) дослідити механізм соціалізації особистості та його особливості; 2) виявити наслідки успішного пристосування індивіда до змін зовнішнього середовища.

На основі попередніх напрацювань науковців (Ю. Волков, Л. Гофман, І. Громов, В. Добренков, Б. Єрасов, І. Курапова, І. Мацкевич, О. Мудрик, Н. Перинська, В. Семенов, Ж. Тощенко, О. Шестопал та ін.) є всі підстави стверджувати, що соціалізація людини починається з появою на світ і триває до кінця життя. Колосальний і всебічний соціальний досвід людської життєдіяльності індивід починає переймати з нуля, щоб набути права і спроможності виконувати певні соціальні ролі і місії.

Необхідно також враховувати, що в історичному плані соціалізація залежить від типу культури, до якої належить індивід. В кожному історичному типі суспільства існують свої особливі механізми, які регулюють процеси входження індивіда в певний колектив [1, с. 129].

Для більш глибокого осмислення сутності соціалізації особистості як адаптації необхідно звернутися до надбань психологічної науки. Наш аналіз психологічного аспекту з означеної тематики показує, що в різних наукових школах поняття соціалізації набувало різної інтерпретації: 1) у необіхевіоризмі – як соціальний вишкіл (може бути актуальним, на наш погляд, для людини з соціальними деприваціями); 2) у символічному інтеракціонізмі – як результат соціальної взаємодії, (нам здається, може становити наукову цінність, особливо актуальним є для людини з різними випадками психопатії); 3) у гуманістичній психології – як самоактуалізація "Я"-концепції (найбільш актуально для людини з вираженими порушеннями соціальної адаптації).

Дослідженням проблеми соціалізації особистості займалися вчені різних шкіл, у тому числі і французький психолог Р. Заззо, який вважає, що "еволюція дитини полягає не в переході від несоціального до соціального, а в послідовній зміні форм соціальності" [7, с. 491]. Що ж до самого поняття соціалізація, то це є

становлення індивіда як частини соціуму. Це процес засвоєння особистістю певної системи знань, норм та цінностей, які в подальшому дозволяють їй функціонувати як повноправному і адекватному члену суспільства, оскільки зміст засвоюваного включає як цілеспрямований вплив на індивідуума (виховання), так і стихійні, спонтанні процеси, що некеровано впливають на його формування.

Особливе місце при відпрацюванні внутрішньої структури соціалізації має посісти розробка проблеми дії механізму цього феномену. Отже, соціалізація людини у взаємодії з різними факторами й агентами відбувається за допомогою ряду, умовно кажучи, “механізмів”. Механізми соціалізації – це сукупність і взаємодія агентів і факторів соціалізації. У роботі Б. Єрасова “Соціологія культурології” є розділи, присвячені характеристиці механізму, який поділяється на: соціально–психологічні механізми та соціально–педагогічні механізми. Далі автор розкриває, що до соціально–психологічних механізмів можна віднести такі: імпринтинг, рефлексія, наслідування, ідентифікація.

На нашу думку, при аналізі феномену соціалізації варто застосувати ще явище імпринтингу (збереження у пам’яті), що відкрили науковці, які досліджували дитинство. Вони переконані, що це поняття визначає фіксування людиною на рецепторному і підсвідомому рівнях особливостей, що впливають на життєво важливі об’єкти. Імпринтинг відбувається переважно в дитячому віці. Проте і на пізніших вікових етапах можливо запам’ятовування будь–яких образів, відчуттів тощо.

Ми розуміємо, що при дослідженні феномену соціалізації важливим є розгляд такого поняття, як рефлексія – внутрішній діалог, в якому людина розглядає, оцінює, приймає чи відкидає ті чи інші цінності, властиві різним інститутам суспільства, родини, суспільству однолітків, важливим особам тощо. Рефлексія може являти собою внутрішній діалог декількох видів: між різними “Я” людини, з реальними чи вигаданими особами тощо. За допомогою рефлексії людина може формуватися і змінюватися в результаті усвідомлення і переживання нею тієї реальності, в якій вона живе, свого місця в цій реальності і себе самої [4, с. 160].

Екзистенціальний натиск в процесі соціалізації особистості – оволодіння мовою й неусвідомлюване засвоєння норм соціальної поведінки, обов’язкових у процесі взаємодії демонструє такий процес, як *наслідування*, дотримання якого–небудь прикладу, зразка, без якого не може існувати народної традиції. У цьому випадку – один із шляхів довільного і найчастіше мимовільного засвоєння людиною соціального досвіду.

Завдяки американським дослідникам (Т. Парсонс, Т. Шибутані та ін.), які вивчали проблеми культурологічної соціології, відкритим стає процес *ідентифікації* (ототожнення) – процес неусвідомлюваного ототожнення людини з іншою людиною, групою, зразком [9, с. 204].

Зауважимо, що дія механізму соціалізації напряму пов’язана з процесом коеволюції у соціумі. Формула коеволюції в соціумі подана в працях Н. Оконської і виглядає так [6, с. 152]:

– Генетична спадковість.

- Мінливість, зокрема імпринтинг біологічний.
- Природний відбір.
- Культура, мова (імпринтинг, імпресинг).
- Соціальний відбір.

Еволюція в суспільстві має, принаймні, двоярусний характер: соціальне має нижньою підставою біологічне. Тобто, разом з біологічною спадковістю, мінливістю й природним відбором у суспільстві маємо їхні аналоги: соціальну спадковість (культура, традиція), соціальну мінливість (адаптаціогенез індивідуального й групового рівня) та соціальний відбір [6, с. 151–152].

Стосовно імпринтингу ще раз зазначимо, що він пов’язаний із соціальною й генетичною спадковістю. Відображена в пам’яті інформація, яка йде від культури, стає стійкою основою поведінки людини саме завдяки імпринтингу (стереотипи, установки, зокрема соціальні інстинкти й рефлексії). На них і ґрунтується більша частина культурних традицій [5, с. 114–124].

Щодо соціального відбору зауважимо, що він, як і природний, є сортувальником еволюції. Як і при природному відборі, у соціальному діє механізм преадаптації, тобто виникнення нових ознак випереджає їхнє перетворення в корисні риси [11, с. 67–70].

Отже, у процесі соціалізації особистості в соціокультурний простір відбувається особливий процес взаємодії особистості або групи із соціальним середовищем, коли індивід засвоює соціальні норми і традиції субкультурних цінностей певної групи. Якщо мова йде про засвоєння індивідом не конкретних (субкультурних), а загальних (культурних) цінностей і традицій, що характеризують суспільство у цілому, то відбувається вже не адаптація (як мікропроцес), а соціалізація (як макропроцес).

Вважаємо, що адаптація передбачає, що існують якісь нові або несподівані умови, до яких індивід має з часом звикнути, пристосуватися. При цьому він (цей індивід) не обов’язково має глибоко засвоїти цінності і норми групової поведінки, яку людина не приймає за моральними міркуваннями. Засвоєння і перетворення таких норм у свої власні принципи – це скоріше соціалізація, ніж адаптація. Отже, ми стверджуємо, що адаптація – це складова соціалізації. Нам вбачається, що саме тут можна вести мову про стилізований механізм соціалізації, який діє в рамках певної субкультури.

У процесі соціалізації людини як адаптації до умов соціокультурного середовища провідну роль мають відповідні культурні традиції. Так, західні мислителі (Р. Арон, Ж. Батай, Е. Бьорк, М. Вебер, Т. Шибутані та ін.) у своїй більшості акцентували увагу на тому, що традиції формуються в процесі безпосередньої колективної діяльності людей з освоєння природного середовища, виступаючи тим, власне, соціальним фактором, який, по–перше, забезпечує *процес адаптації соціуму* до умов середовища і, по–друге, виконує роль первинного регулятора відношень між членами соціуму.

Тенденція до спадкоємності чітко простежується і в процесі сумісної діяльності, коли людські локальні колективи накопичують певний соціальний досвід і традиції [2, с. 130]. Оформлюючи у певних стандартах поведінки, здійснюють їх відбір, концентрацію і часову передачу. Такі властивості традицій дозволяють забезпечувати цілісність соціуму: колективний характер

формування, кодування соціальної інформації, дуже високий ступінь стійкості; сполучення свідомих і несвідомих факторів у процесі кодування соціальної інформації; здатність до інтеграції індивідуального і надіндивідуального досвіду; відсутність жорстокості, однозначності в процесі регулювання за допомогою традицій поведінки людини і життя соціального організму, неможливість існування традицій в рамках жорстких алгоритмів.

Цікавим стає той факт, що ефективність традиційного механізму дуже рельєфно проявляється тоді, коли людина знає, “як треба”, “що треба”, але це знання суперечить традиціям найближчого оточення. Крім того, ефективність традиційного механізму проявляється в тому, що ті чи інші елементи соціального досвіду, засвоєні, наприклад, у дитинстві, але згодом незатребувані чи заблоковані внаслідок змінних умов життя, можуть “спливати” у поведінці людини при черговій зміні життєвих умов або на наступних вікових етапах.

На нашу думку, поглиблене розуміння специфіки соціалізації особистості як адаптації стає можливим за умов застосування еволюційного підходу до аналізу окресленої проблеми.

Нагадаємо, що основний закон життя, виведений Ч. Дарвіном, може бути сформульований так: чим більше організмів народжується й помирає, тобто має нагоду розвинутися й “перемогти” в боротьбі за існування, тим більше шансів у них для збереження. При достатній кількості часу, коли організми встигають розвинутися й перемогти в боротьбі за існування, – такий окремо взятий одиничний процес повторює еволюційний процес глобального масштабу. У результаті відбувається вдосконалення організмів, виробляються механізми адаптації їх до середовища проживання, їх коадаптація. У боротьбі за існування перемагають, виживають тільки ті форми життя й лише ті види, які найбільше пристосовані до умов середовища, коадаптовані з ним [10].

Сучасні еволюційні концепції представлені в працях західних учених Ф. Дж. Айали, М. Р’юза, Ч. Ламсдена, Е. Уїлсона та ін. Так, відомий соціолог Франциск Дж. Айала вважає, що етична поведінка корениться в біологічному складі людини [12]. Найбільш розгорнуту теорію геннокультурної еволюції відстоюють Ч. Ламсден та Е. Уїлсон.

Сучасна соціобіологія, розділяючи тезу Ч. Дарвіна про еволюційне походження людини й культури, висуває два основні положення: 1) культура (й культурна еволюція) формується специфічними, властивими тільки людям, когнітивними механізмами; 2) ці механізми мають генетичну природу, тобто кореняться в програмах розвитку нервової системи й можуть діяти в широкому діапазоні варіацій навколишнього середовища. Отже, допускається якийсь фундаментальний механізм геннокультурної коеволюції, який передбачає, що формування культури якщо не детерміноване, то, принаймні, спрямовується генетично [3, с. 11].

Розглянемо стисло механізм геннокультурної коеволюції. У своїй роботі “Тени, свідомість і культура” [13] Ламсден і Уїлсон висунули концепцію так званих “епігенетичних правил”, стверджуючи, що в психіці людини є природжені обмежувальні засади, які спрямовують наше мислення, наші когнітивні, поведінкові та інші

характеристики. Епігенетичні правила мають генетичну природу, залежну від ДНК; генетичні зміни можуть трансформувати епігенетичні правила і відносини між ними [8].

Епігенетичні правила є результатом адаптації людини до навколишнього середовища, вони закріплюються генетично завдяки дії природного відбору. Ми мислимо й діємо в генетично виділеному руслі, тому що біологічно нам чинити так вигідніше. Епігенетичні правила поділяються на первинні і вторинні. Первинні епігенетичні правила, зокрема, визначають схильність людей вибирати одні кольори, а не інші, ті або інші смакові якості. Характерним прикладом вторинного епігенетичного правила є заборона інцесту, яка перешкоджає кровозміщенню і його негативним генетичним наслідкам – інбридингу [3, с. 11–12].

Таким чином, сучасна соціобіологія має у своєму розпорядженні переконливі дані, які свідчать про те, що поведінка живих істот, у тому числі й людини, знаходиться під генетичним контролем, тобто еволюційно-генетичний підхід, очевидно, може бути поширений і на поведінку людини. Генетичні схильності забезпечували людству в його історичному розвитку вирішальні адаптаційні переваги.

Отже, в епігенетичних правилах закодовані природжені компоненти стратегії індивіда, що відносяться до оволодіння культурою, до навчання. Це навчання відбувається завдяки геннокультурній трансляції, точніше, передачі геннокультурної інформації, у процесі якої успадковані епігенетичні правила з більшою вірогідністю використовують одні, а не інші культургени. Культурген – це досить умовна одиниця культурної інформації (образ або конструкт), яка відповідає якому-небудь артефакту, поведінковому зразку, ментальній конструкції та ін. Це може бути, наприклад, релігійна або ідеологічна концепція, правило моралі і т.д. Епігенетичні правила скеровують до вибору деяких напрямків розвитку свідомості, напрямків розвитку культури. Скеровують, а не однозначно детермінують – це слід особливо підкреслити [3, с. 12].

Прямий зв’язок від генів до культури допускає наявність ланок, які виконують роль посередника, – клітинного рівня тканин мозку й рівня когнітивних механізмів індивіда, що визначає індивідуальний розвиток і поведінку. Цей зв’язок поєднується зі зворотним зв’язком від культури до генів через тиск еволюції, яка пов’язує біологічні феномени із соціальними подіями [3, с. 12].

Таким чином, з позицій еволюційного підходу, у ході біологічної еволюції сформувалися початкові фізіологічні й поведінкові характеристики людини, які дали поштовх культурній еволюції, що сприяла підвищенню пристосованості людей, причому ця культурна еволюція згодом отримала генетичне закріплення. Ми успадковуємо не тільки здатність до культурної еволюції, але й тенденцію або навіть потребу в розвитку певних рис культури.

Зазначимо, що одним з наслідків успішного пристосування індивіда до змін зовнішнього середовища, встановлення ним рівноваги з середовищем, або окремих актів оптимальної взаємодії з ним є досягнення такого внутрішнього стану, характеристики якого, на нашу думку, корелюють з тими ознаками, що мисляться у змісті поняття “гармонія”.

Стосовно системи, гармонія є ознакою злагодженості та узгодженості дій, виміром збалансованості її елементів, досягнення якої обумовлює появу творчого нахнення. В разі встановлення гармонії індивіда з буттям, виникає особлива насолода, коли людину сповнює задоволення від повноцінності свого буття. Такі гармонійні відносини підпадають під наукове визначення “універсалія” (у цьому разі буття особистості й феномену культури).

Справді, саме гармонія при узгодженні двох аспектів – зовнішнього та внутрішнього – у процесі діяльності індивіда забезпечує оптимальний рівень його соціокультурної адаптації. При цьому не можна не зауважити, що досягнення відповідного рівня соціокультурної адаптації здійснюється за умов свідомого обрання індивідом саме того напрямку діяльності, завдяки якому зовнішня активність може надати йому необхідне для стану адаптації почуття задоволення.

Навіть послуговуючись звичайними життєвими спостереженнями можна стверджувати, що будь-яка нормальна людина є носієм бодай елементарного досвіду творчої діяльності. Постійно зростає досвід людини в масштабах людства, філософи й науковці вважають людство історично сформованою реалією і кваліфікують як універсальнію людського буття. У цьому контексті можна підкреслити, що через засвоєння творчого досвіду та його подальше використання в культуротворчій діяльності відбувається адаптація людини до соціального середовища.

Ми вважаємо, що творчий аспект адаптивної діяльності пов'язаний з тим, що будь-яким чином поліпшена система взаємодії людини зі світом є процесом гармонізації, яка становить сутність творчого ставлення людини як до природи і людства, так і до самої себе.

Наприклад, у мистецтві адаптивна стратегія відображає процес гармонізації особистості, її зовнішніх або внутрішніх станів за допомогою створення суб'єктивного образу цього світу та шляхом формування на цій основі індивідуальної адаптивного простору й особистісної ідентичності.

Отже, здійснивши аналіз соціалізації особистості як адаптації можна зробити такі **висновки**.

У процесі соціалізації особистості в соціокультурний простір відбувається особливий процес взаємодії особистості або групи із соціальним середовищем, коли індивід засвоює соціальні норми і традиції субкультурних цінностей певної групи. До механізмів внутрішньої структури соціалізації можна віднести імпринтинг, рефлексію, наслідування, ідентифікацію.

Поглиблене розуміння специфіки соціалізації особистості як адаптації стає можливим за умов застосування еволюційного підходу. З позицій цього підходу зазначаємо, що у ході біологічної еволюції сформувалися початкові фізіологічні й поведінкові характеристики людини, які дали поштовх культурній еволюції, яка сприяла підвищенню пристосованості людей, причому ця культурна еволюція згодом отримала генетичне закріплення. Людина успадковує не тільки здатність до культурної еволюції, але й тенденцію або навіть потребу в розвитку певних рис культури. Здатність до культурної

еволюції закріплюється в епігенетичних правилах, в яких закодовані природжені компоненти стратегії індивіда, що відносяться до оволодіння культурою, до навчання. Це навчання відбувається завдяки передачі геннокультурної інформації, у процесі якої успадковані епігенетичні правила з більшою вірогідністю використовують відповідні культургени.

Одним з наслідків успішного пристосування індивіда до змін зовнішнього середовища, встановлення ним рівноваги з середовищем, або окремих актів оптимальної взаємодії з ним є досягнення такого внутрішнього стану, характеристики якого, корелюють з тими ознаками, що мисляться у змісті поняття “гармонія”. В разі встановлення гармонії індивіда з буттям, виникає особлива насолода, коли людину сповнює задоволення від повноцінності свого буття. Саме гармонія у процесі діяльності індивіда забезпечує оптимальний рівень його соціокультурної адаптації. При цьому потрібно зауважити, що досягнення відповідного рівня соціокультурної адаптації здійснюється за умов свідомого обрання індивідом саме того напрямку діяльності, завдяки якому зовнішня активність може надати йому необхідне для стану адаптації почуття задоволення.

Перспектива подальших досліджень. Осмислення феномену адаптації, стало своєрідним підґрунтям і стимулом для подальших наукових розвідок стосовно компенсації та компенсаційно-креативної функції культури в її безмежному просторі впливів.

Список використаних джерел

1. Волков Ю. Г. Социология / Ю. Г. Волков, В. И. Добрен'ков, В. Н. Нечипуренко, А. В. Попов; под ред. Ю. Г. Волкова. – изд. 2-е, испр. и доп. – М.: Гардарики, 2003. – 512 с.
2. Кравченко А. И. Культурология: учеб. пособие / А. И. Кравченко. – 8-е изд. – М.: Академ. Проект: Трикта, 2008. – 496 с.
3. Меркулов И. П. Эволюционная эпистемология: история и современные подходы / И. П. Меркулов // Эволюция, культура, познание. – М.: Институт философии РАН, 1996. – С. 6–21.
4. Мудрик А. В. Социализация человека / А. В. Мудрик. – М.: Academia, 2007. – 304 с.
5. Оконская Н. Б. Импринтинг как системный механизм эволюции общества / Н. Б. Оконская // Философские науки. – 2001. – № 1. – С. 114–124.
6. Оконская Н. Б. Лицо истории – золотое сечение или цивилизация канибалов / Н. Б. Оконская. – Севастополь: Изд-во СевНТУ, 2003. – 232 с.
7. Пиаже Ж. Речь и мышление ребенка / Ж. Пиаже; пер. с фр. и англ., сост., коммент., ред. пер. В. А. Лукова, Вл. А. Лукова. – М.: Педагогика–Пресс, 1999. – 528 с.
8. Рьюз М. Дарвинизм и этика / М. Рьюз, Э. Уилсон // Вопросы философии. – 1987. – № 1. – С. 98–99.
9. Шибутани Т. Социальная психология / Т. Шибутани; пер. с англ. В. Б. Ольшанского. – Ростов н/Д.: Феникс, 1999. – 544 с.
10. Шульга Е. Н. Генезис идеи коэволюции / Е. Н. Шульга // Биофилософия. Философский анализ оснований биологии. – М.: Институт философии РАН, 1997. – 264 с.
11. Эфроимсон В. П. Генетика этики и эстетики / В. П. Эфроимсон. – СПб.: Талисман, 1995. – 288 с.
12. Ayala F. J. The Biological Roots of Morality / F. J. Ayala // Biology and Philosophy. – 1987. – Vol. 2. – P. 235–252.
13. Lumsden C. J. Genes, Mind and Culture: The Coevolutionary Process / C. J. Lumsden, E. O. Wilson. – Cambridge (MA), 1981. – 216 p.

References

1. Volkov Yu. G. Sotsiologia / Yu. G. Volkov, V. S. Dobren'kov, V. N. Nechipurenko, A. V. Popov. – M.: Gardariki, 2003. – 512 s.
2. Kravchenko A. I. Kulturologia: ucheb. posobie

/ A. I. Kravchenko – M. : Academ. proekt: Triksta, 2008. – 496 s.

3. Merkulov I. P. Evolutsionnaya epistemologia: istoria i sovremennye podhodi / I. P. Merkulov // Evolutsia, kultura, poznanie. – M. : Institut filosofii RAN, 1996. – P. 6–21.

4. Mudrik A. V. Sotsializatsia cheloveka / A. V. Mudrik. – M. : Academia, 2007. – 304 s.

5. Okonskaya N. B. Imprinting kak sistemnyy mehanizm evolutsii obshchestva / N. B. Okonskaya // Filosofskie nauki. – 2001. – № 1. – S. 114–124.

6. Okonskaya N. B. Litso istorii – zolotoe sechenie ili tsivilizatsia kannibalov / N. B. Okonskaya. – Sevastopol' : Izdatelstvo SevNTU, 2003. – 232 s.

7. Piage G. Rech' i mishlenie rebenka / G. Piage. – M. : Pedagogika–Press, 1999. – 528 s.

8. Rius M. Darvinizm i etika / M. Rius, E. Wilson // Voprosi Filosofii. – 1987. – № 1. – S. 98–99.

9. Shibutani T. Sotsialnaya psihologia / T. Shibutani ; per. s angl. V. B. Olshanskogo. – Rostov n/D. : Feniks, 1999. – 544 s.

10. Shulga E. N. Genesis idei koevolutsii // Biofilosofia. Filosofskiy analiz ojsnovaniy biologii. – M. : Institut filosofii RAN, 1997. – 264 s.

11. Efroimson V. P. Genetika etiki i estetiki / V. P. Efroimson. – SPb. : Talisman, 1995. – 288 s.

12. Ayala F. J. The Biological Rools of Morality // Biology and Philosophy. – 1987. – Vol. 2. – P. 235–252.

13. Lumsden C. J. Genes, Mind and Culture: The Coevolutionary Process / C. J. Lumsden, E. O. Wilson. – Cambridge (MA), 1981. – 216 p.

Popovych O. V., assistant professor of the department of philosophy, Ph.D., candidate of pedagogic science, the dean of the faculty of humanities, Pryazovskiy State Technical University, State Higher Educational Institution (Ukraine, Mariupol), popovych_o_v@pstu.edu

Person's socialization as adaptation

Person's socialization occurs through transferring of gene-cultural information, during which the inherited epigenetic rules more likely use appropriate culturegenes which is possible with the help of adaptation mechanism. One of the consequences of the successful individual's adaptation to the changes of the environment, establishing of the balance with the environment, or certain acts of the optimal interaction with it, is achieving of such an internal state, whose characteristics are correlated with the features that are presupposed in the concept of harmony.

Keywords: socialization, adaptation, creative person, sociocultural space, culture.

Попович Е. В., кандидат педагогических наук, доцент кафедры философских наук, декан гуманитарного факультета, Государственное высшее учебное заведение "Приазовский государственный технический университет" (Украина, Мариуполь), popovych_o_v@pstu.edu

Социализация личности как адаптация

Социализация личности происходит благодаря передаче геннокультурной информации, в процессе которой унаследованные эпигенетические правила с большей вероятностью используют соответствующие культургены, что возможно с помощью механизма адаптации. Одним из последствий успешного приспособления индивида к изменениям внешней среды, установления равновесия со средой, или отдельных актов оптимального взаимодействия с ней, является достижение такого внутреннего состояния, характеристики которого, коррелируют с теми признаками, воспринимаемыми в содержании понятия "гармония".

Ключевые слова: социализация, адаптация, креативная личность, социокультурное пространство, культура.

* * *

УДК 140.8(477)

Гойман О. О.

здобувач кафедри управління, інформаційно-аналітичної діяльності та євроінтеграції, НПУ ім. М. П. Драгоманова (Україна, Київ), elenka_02@i.ua

ФУНКЦІЇ СОЦІАЛЬНОЇ МІФОЛОГІЇ (ІСТОРИКО-ФІЛОСОФСЬКИЙ АСПЕКТ)

Подано стислий історико-філософський екскурс, який відображає еволюцію трактування міфу. Розглянуто основні підходи в інтерпретації міфу, на базі яких виділяються його соціально-політичні функції у культурі та соціокультурному аспекті. Автор проаналізував спорідненість понять "міфологія" та "ідеологія" на основі близькості їх функцій, а також співвідношенні понять.

Збірник наукових праць "Гілея: науковий вісник"

Ключові слова: міф, міфологія, соціальна міфологія, свідомість, масова свідомість, масова культура, ідеологія.

Протягом століть не вгасає науковий інтерес до вивчення міфу та міфології. Особливо яскраво цей процес проявився у ХХ ст., коли з'являються численні праці відомих філософів, культурологів, антропологів, соціологів, психологів. Минуле сторіччя є часом другого народження міфу, часом повернення до міфологічного мислення, що охопило всі сторони європейської культури.

Міфологія виникає тоді, коли суспільство стикається з новими або непідконтрольними явищами, які неможливо пояснити раціонально. Зміни, що супроводжують процес становлення сучасного суспільства в умовах соціальної нестабільності та напруженості, агресивної інформатизації людини та глобальної комунікації в цілому активізують міфологічну складову масової свідомості. У такий час провідну позицію займає соціальна міфологія, яка є невід'ємною складовою буття суспільства. Оскільки під впливом постмодернізму та масової культури наше мислення позбавляється критичності, а у свідомості переважає ірраціональна складова, людині практично неможливо з усього потоку інформації розпізнати істину. Одноманітне масове життя не потребує від індивіда розумових надзусиль. Психологія останнього формується під впливом низки певних соціальних міфів, а намагання зрозуміти та пояснити світ породжує нові міфологеми. Міфологізування стало провідною рисою мислення сучасної людини, а перебування у "полоні" міфів – характерною особливістю її життя. Однак у сучасному гуманітарному дискурсі недостатньо розроблена тема соціальної міфології, її функції та місце у житті сучасного суспільства. Саме цим обумовлена **актуальність теми** представленої статті.

У даному контексті головна проблема, на нашу думку, полягає у тому, що одна група людей (власне міфотворці) маніпулюють масою (тобто споживачами міфів) задля досягнення певних цілей (економічних, політичних тощо). При цьому найбільш ефективним засобом залишається міфологізація – створення та подальше впровадження у масову свідомість соціально-політичних міфів. Тому для дослідження принципу дії міфологічних конструкцій, необхідно представити підходи до тлумачення міфу, на основі яких виділяються функції соціальної міфології.

Аналіз останніх досліджень і публікацій показав, що у вітчизняній філософії соціальна міфологія – мало вивчений феномен. Тому у даній розвідці ми спиралися переважно на праці європейських дослідників.

Частину трактувань основного поняття нашого дослідження доцільно звести до наступного: міф – це форма цілісного масового переживання та тлумачення дійсності за допомогою чуттєво-наочних образів, які можна вважати самостійними явищами природи [4, с. 505]. Відзначимо, що у початковому розумінні міф – це переказ, що складає основу світорозуміння, містить опис світу й розповідь про його походження.

При цьому під міфологією розуміють: по-перше, сукупність міфів якогось народу; по-друге, науку про міфи [10, с. 349]. Саме такі визначення переважають у звичайній буденній свідомості. Можна припустити, що ці два тлумачення взаємовиключають одне одне, хоч і